

ACH WAT EEN GEIN

**HET JOODSE
KIENSPEL**

ACH WAT EEN GEIN

**HET JOODSE
KIENSPEL**

© Amphora Books 1983
Omslagontwerp: Mosjé Moskovits
Druk: Drukkerij DSW, Dordrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van stencil, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

ISBN 90 6446 307 7

VOORWOORD

Het kienen – ook wel lotto genoemd – was bij joden in het vooroorlogse Amsterdam een populair en levendig beoefend spelletje. Het aantrekkelijke van het spel lag vooral in het feit dat de ‘oproeper’ de kiennummers – 90 in totaal – niet bij getal noemde, maar aanduidde met humoristische, anecdotische en van vindingrijkheid getuigende benamingen (‘codes’) die in de loop der tijd in zwang waren geraakt. Van de spelers werd verwacht dat ze de afgeroepen benaming tot het betreffende kiennummer konden herleiden, wat niet altijd eenvoudig was omdat er aan het code-repertoire steeds nieuwe vondsten werden toegevoegd.

Die codes vonden hun oorsprong in klanknabootsing, of in woordspelingen, of in vrije associatie, of in verwijzingen naar bepaalde personen en gebeurtenissen, of waren gebaseerd op de getalswaarde van letters uit het Hebreeuwse alfabet. Voor sommige kiennummers bestonden meerdere benamingen. Zo kon het kiennummer 19 bijvoorbeeld worden afgeroepen als: Nee Katrien, of als Kuiperstraat of als Goed Jontev.

In het boek *Voordat ik het vergeet* heeft Meyer Sluyser een treffende beschrijving gegeven van een avondje kienen in de huiselijke kring:

‘Kien-avonden zijn hoogtepunten in het gezinsleven. In de buurt speelt iedereen altijd kien. Elke avond. In alle gezinnen. Arm of rijk, ze kienen.

De maaltijd is genuttigd. De borden zijn gewassen. Er staat een ketel thee op tafel.

‘Zullen we gaan kienen?’

‘Haal jij de blaadjes maar.’

‘Wie roept op vanavond?’

‘Zal ik wel doen.’

De oproeper houdt de zak met kiendopjes op de schoot. In den blinde grijpt hij telkens een tolletje, kijkt en roept dan het cijfer op.

Wanneer op een van zijn blaadjes alle nummertjes op één na zijn afgeroepen, kondigt de tijdelijke eigenaar van het kartonnetje aan:

'Ik sta d'r op.'

Zegt de oproeper:

'Neem dan maar zolang een stoel. Ik heb een voorgevoel, dat je nog lang niet aan de beurt bent. Kan je zolang gaan zitten, anders word je zo moe.'

Wanneer er (wat zelden het geval is) om geld wordt gespeeld, gaat het om minieme bedragen. Een pot van een stuiver is een rijkemans-bezit.

Wat is dan de diepste attractie van het kienspel, zoals het in de buurt wordt gespeeld? De oorspronkelijkheid van de oproeper. Elk nummertje heeft een vaste bijnaam. Die kent iedereen. Maar een inventieve oproeper bedenkt steeds weer nieuwe bijnamen. Die worden zó gekozen, dat de medespelenden met enige intelligentie snel kunnen weten welk cijfer hij bedoelt. Wie naar de betekenis moet vragen, wordt uitgelachen. Wie opgeeft dat hij gewonnen hebben later moet bekennen dat hij een verkeerd cijfer heeft gezet, omdat hij de verse bijnaam niet begrepen heeft, voelt zich nog uren later diep beschaamd. Kienspelen in de buurt is een zeer intelligent spel. Het scherpt het vernuft; het ontwikkelt het gevoel voor klank en woordspeling. (..)

Om een goede oproeper te zijn, moet men, zonder het zelf te weten, gevoel hebben voor vreemde talen.

Zegt iemand, die tijdens het kienspel weinig geluk heeft:

'Ik heb niks'

Antwoordt de oproeper: 'Niks is goed voor de ogen.'

Weet die oproeper véél, dat hij eigenlijk zegt: nix (latijn: sneeuw) is goed voor de ogen. (..)

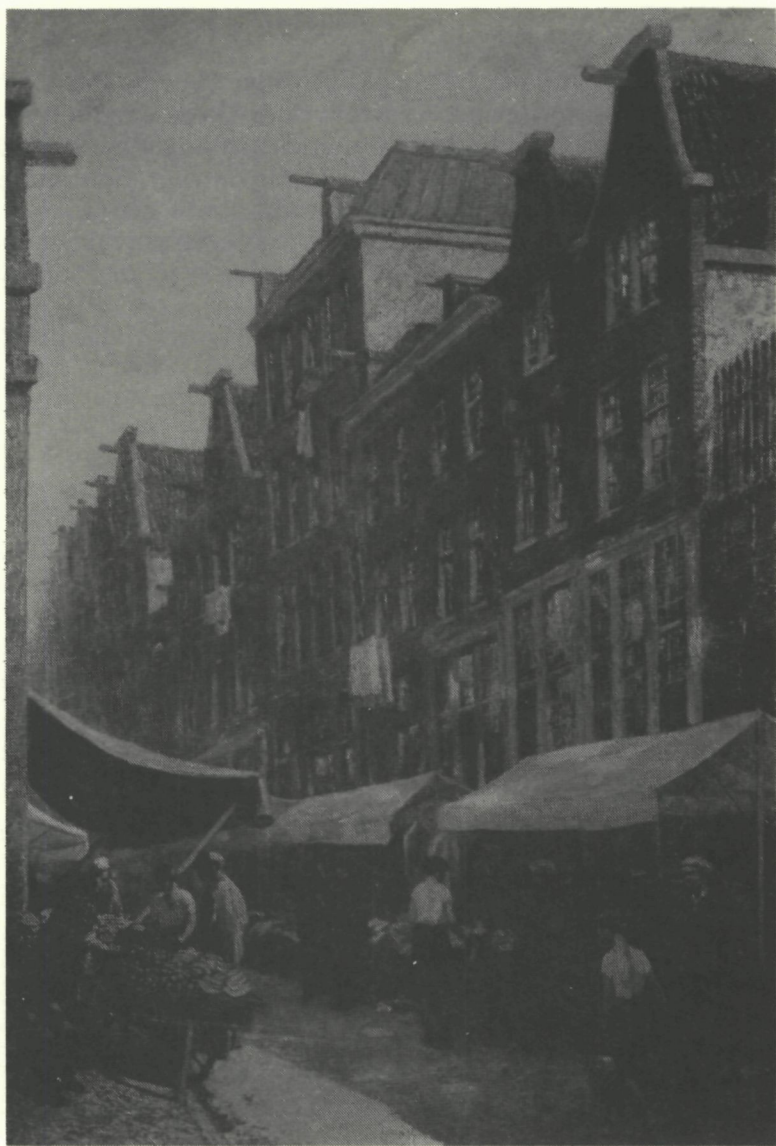
In de buurt wonen mensen, die een legendarische vermaardheid als oproeper bezitten. Bij het kienspel zijn ze graag genode gasten.'

In dit boekje *Ach wat een gein* (de aanduiding voor nr. 58 uit het kienspel) zijn de meest gangbare benamingen voor het merendeel van de kiennummers bijeengebracht en voor zover mogelijk van een toelichting voorzien. Als bron voor informatie dienden het

werk van Meyer Sluyser, het boekje Vlooyenburgs Verval, * en ook de gegevens die werden verstrekt door Dave Verdooner, een hedendaagse 'oproeper' bij het kienen. Want nog steeds wordt er in joodse kring gekiend op de traditionele manier, door ouderen en door jongeren. Bij de ouderen roept dat nostalgische en soms ook droevige herinneringen op, voor de jongeren vormt het veelal een kennismaking met een stukje vooroorlogse joodse folklore.

De uitgever

*) Uitgave van het Joods Historisch Museum naar aanleiding van de tentoonstelling medio 1978 over de geschiedenis van het Waterlooplein.

De Jodenhouttuinen, olieverf G.J. Staller

1

De Piesjer

(de pisser, de baby, de kleinste)

Jeled

(Hebreeuws voor kind, in dit geval een heel jong kind)

'Weet u wat ik heb gehoord? De rijke Maurice Lafontaine heeft vroeger Moritz Wasserstrahl geheten!'

'Ook 'n nieuwtje! Ik heb 'm al gekend toen-ie nog Moisje Pischer heette.'

(Uit: Joodse Humor, door Salcia Landmann, uitg. Van Ditmar, 1962)

2

Het Zwaantje

(naar de vorm van het cijfer)

3

Do-die-do-die-do-die

(naar aanleiding van een synagogemelodie)

De Aartsvaders

(de drie aartsvaders Abraham, Izak en Jaäcob)

4

Heertisch

(oorsprong onbekend)

Het Haardtafeltje

(oorsprong onbekend)

Het Kantoortje

(associatie met het nummer van de lommerd)

Oud-Bakken-Boletje

(waarschijnlijk naar de prijs van een niet meer zo vers boletje,
een bekend soort gebak, specifiek joods)

Bolussen.

Neem 5 ons tarwemeel, 5 ons boter, 5 ons witte suiker, 4 lood gist, 3 eieren en 2 maatjes warme melk, $1\frac{1}{4}$ ons kleingesneden sukade en $1\frac{1}{2}$ ons gest. amandelen. Besmeer een taartpan of steenen schotel met boter, zet ze op eene warme plaats, doe de sukade, amandelen, 1 lepel suiker en 1 lepel boter bijeen en laat het insgelijks warm worden. Maak de gist met warme melk tot een papje, doe meel, eieren, gist, melk, 1 lepel suiker en 1 lepel gesmolten boter in een diepen bak, kneed alles door elkaar en maak acht ballen van dit deeg. Rol iederen bal tot 1 centimeter dikte uit, leg de sukade en amandelen vingerdik er op, rol het deeg op, voeg de einden bijeen, zoodat het een halven bol vormt, leg een in 't midden van den verwarmden schotel en de anderen er omheen. Zet den schotel, luchtig met een papier gedekt, op eene verwarmde plaats en laat hem $\frac{1}{2}$ uur rijzen. Smelt intusschen de boter, zet de pan in den matig heeten oven en begiet het gebak gedurig met de gesmolten boter. Na $\frac{3}{4}$ uur is de bolus gaar. Terwijl het gebak in den oven staat, kookt men de suiker met $\frac{1}{2}$ kan water en een gespleten stokje vanille, begiet het dadelijk na het uitnemen met $\frac{1}{3}$ van dit kokende vocht, laat het $\frac{1}{4}$ uur zoo staan en houdt de gesmolten suiker in dien tijd warm, leg er dan een diepen goed sluitenden schotel overheen en keer hem om. Giet nu nog eens $\frac{1}{3}$ van de suiker er over en laat het er geheel in trekken. Dan legt men den schotel waar hij op gediend wordt er over, keert hem om, bestrooit hem met muscetzaad, doet de overgebleven suiker in een sauskom en dient ze bij het gebak rond.

Voor vleesch vervangt men de boter door gesmolten merg of afschepvet en de melk door warme bouillon.

(Uit: Oorspronkelijk Israëlitisch Kookboek door Saartje Vos; vijfde herziene druk, 1914; een facsimile reprint van deze druk verscheen in 1978 bij Amphora Books)

5

Handvol

Dikkop

(naar de vorm van het cijfer)

De Bochel

(naar de vorm van het cijfer)

6

De Fles

(naar de vorm van het cijfer)

Eén Sjikse

(= niet-joods meisje; in het kienspel gebruikt als verbastering
van het Franse woord six)

7

Sjabbeslamp

(verwijzing naar een hanglamp met zeven pitten, die voor de aanvang van de sjabbath werd ontstoken en de hele sjabbath lang brandde, aangezien het verboden is om op de joodse rustdag licht te ontsteken, resp. te doven)

Jiddisje Hakbijl

(naar de vorm van het cijfer; ironische verwijzing naar de botte kant van de bijl)

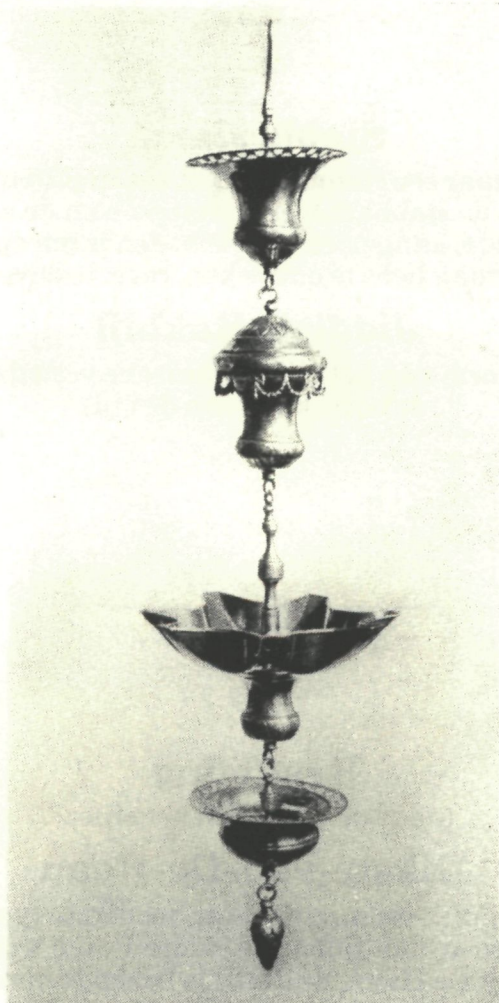
8

Krakeling

(naar de vorm van het cijfer)

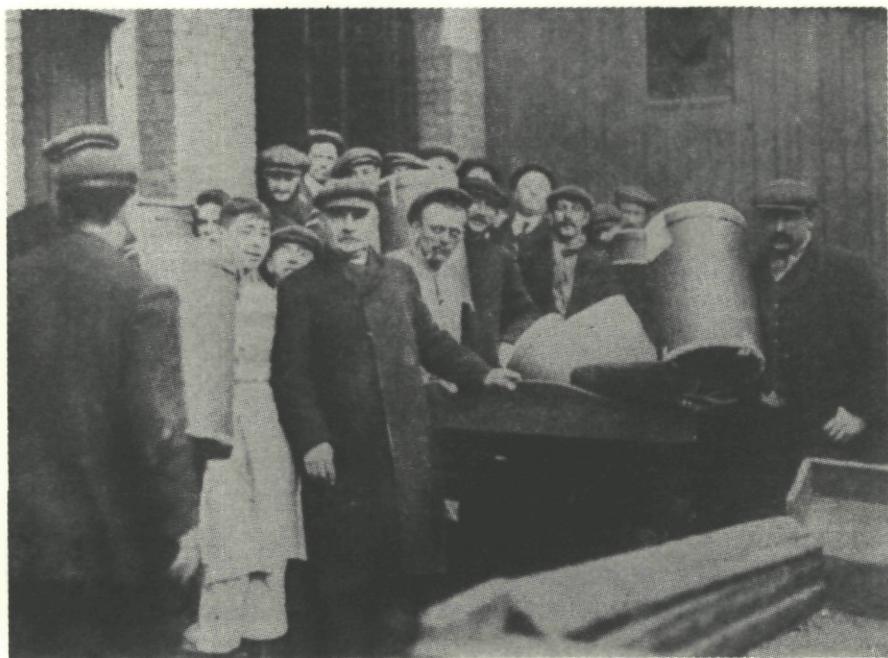
Dikste-van-De-Haan

(waarschijnlijk verwijzing naar het dikste type matze - ongezuurd 'brood' dat tijdens de joodse Pasen wordt gegeten - van de firma De Haan, de destijds bekende matzebakkerij in Amsterdam)

Zilveren Sabbath-lamp in particulier bezit te Amsterdam

(Uit: Joodsche Riten en Symbolen, door Rabbijn S. Ph. de Vries Mzn; uitg. Thieme, 1927-1932, heruitgegeven door De Arbeiderspers, 1968)

Matzes halen bij De Haan in de Valkenburgerstraat

(Uit: Voordat ik het vergeet, door Meyer Sluyser; uitg. Parool/ De Nieuwe Pers, 1957)

9

Neugen

(verbastering van negen; erotische toespeling)

Driemaaldrie

10

Hoepel met Stok

(naar de vorm van het cijfer)

Het Minjemannetje

(hier speciaal bedoeld de 10e man, namelijk degene die het minje volmaakt. Minje wil zeggen dat er tien mannelijke, naar joods recht, meerderjarige personen aanwezig moeten zijn als minimum voor het gemeenschappelijk zeggen van gebeden)

11

Mesjoggene

(naar het Hebreeuwse woord voor gek, dwaas)

Chef tegen reiziger: 'Ik heb gehoord dat Ehrenberg plotseling krankzinnig is geworden. Gaat u er even heen. Hij is ons nog tweeduizend gulden schuldig. Kijkt u maar eens, wat er aan te doen valt.'

De reiziger komt terug: 'Ja, hij is werkelijk mesjogge.'

Chef: 'En? Heeft-ie betaald?'

Reiziger: 'Nee, zó mesjogge is-ie nog niet.'

*Wat is dat: het vliegt over het dak en heeft vinnen?
Een mesjoggene vis.*

(Uit: Joodse Humor, door Salcia Landmann, uitg. Van Ditmar, 1962)

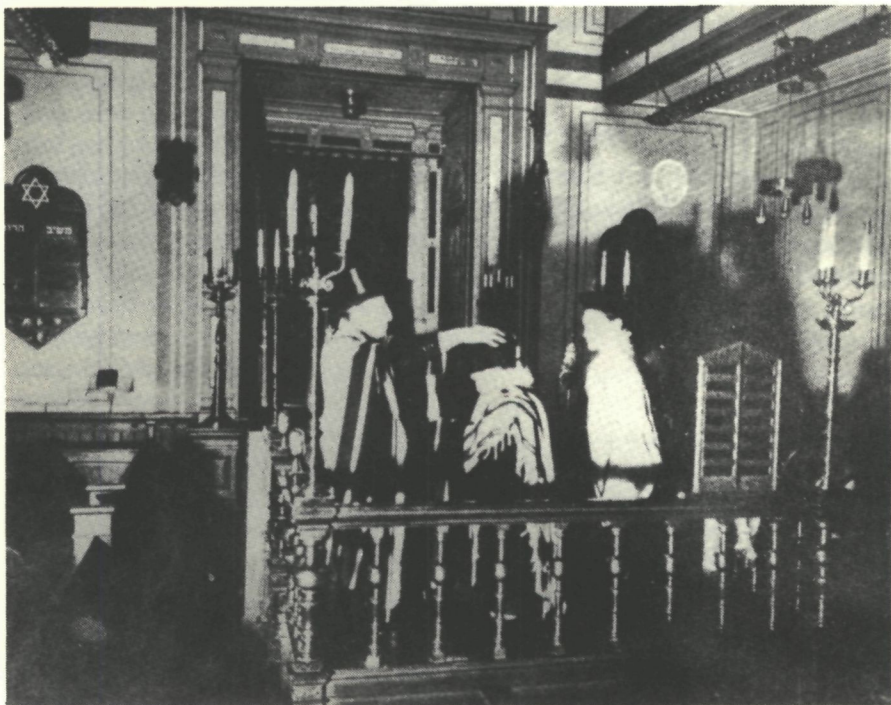

12

Goeiemiddag Moe

(verwijzing naar het thuiskomen van schoolkinderen
om 12 uur 's middags)

Dozijn

Barmitswa

Een barmitswa-viering in de Gerard Doustraatsjoel in Amsterdam. De foto is een dag eerder of later gemaakt, want op sjabbat mag niet worden gefotografeerd.

De vader van de 13-jarige zegent zijn zoon die het toen gebruikelijke barmitswa-hoedje op heeft. Voor 1940 ging een jongen die barmitswa geworden was, met een 'grote-mensenhoed' op naar sjoel en voelde zich daarom op straat vaak trots en 'opgelaten' tegelijkertijd.

Populair waren in de twintiger jaren enkele liederen van dr. M. de Hond, zoals het nevenstaande, waarvoor Jacob Hamel de muziek had gemaakt en dat betrekking heeft op de barmitswa-

jongen, die op de sjabbat na zijn dertiende verjaardag in sjoel zijn parsje, een gedeelte uit de tora, op de traditionele melodie voordraagt. Dit karwei wordt nog bemoeilijkt door het feit dat in de tora alleen de medeklinkers der woorden en niet de klinkers staan. Helemaal erg is het wanneer de jongen niet muzikaal is. Voor de parsje wordt eerst, zoals bijvoorbeeld ook voor het eten, een 'brooge' (zegenwens) uitgesproken. Maar, mooie stem of niet, het is altijd een mooi feest met veel cadeaus. Helaas was maar al te vaak die parsje het laatste wat de jongen van de Hebreeuwse taal en het jodendom leerde en was zijn barmitswa-viering de laatste keer dat hij in sjoel kwam tot zijn huwelijk, indien hij tenminste joods trouwde. Het aantal gemengde huwelijken steeg in de twintigste eeuw zorgwekkend. Veel ontroering op die barmitswa-dag hield zorg om die joodse toekomst in, en in die brooge lag dan ook alles wat joodse ouders hun kinderen konden toewensen.

Vader, wilt U mij eens overhooren?
 Wilt U zien hoe ver ik ben?
 Wat ik van mijn parsje ken?
 Stil dan jullie, niemand mag mij storen.
 Luistert U? Kijkt U goed in?
 Vader . . . hoort U? - ik begin!
 Wacht kind! éérs die brooge van te voren!

Vader! kijk die Sjoel met mensen hooren
 Naar Uw knaap die luid en blij
 Touroh laaiant, trotsch en vrij.
 Niet een enkel woordje gaat verloren
 Heb je 't ooit zóó mooi gehoord?
 Zonder foutje, woord voor woord!
 Nee maar! en die brooge van te voren!

Knaapje, nu wat zeg je, laat eens hooren!
 Telkens weer een nieuw present
 Van 'n ieder die je kent.
 En op tafel, al dat zoet bekoren!
 Neen maar! Simge komt van jou
 Eet en drink! Wat talm je nou?
 O, ja! eerst die brooge van te voren.

Vader, zou U nu eens willen hooren,
 Wat ik graag wel worden zou
 Nu ik ga van school af gauw?
 Kind, wordt 'n jood, maar naar behooren,
 Blijf als Jood en mensch in tel,
 't Andere komt van zelf dan wel
 Kind! maar eerst die brooge van te voren!

(Uit: MEMORBOEK, platenatlas van het leven der joden in Nederland van de middel-eeuwen tot 1940, door Mozes Heiman Gans; uitg. Bosch & Keuning, 1971)

15

Stijfding

(klanknabootsing van vijftien; erotische toespeling)

16

Zij stinkt

(klanknabootsing van zestien)

Louis Seize

17

Aap-op-een-Stok

(waarschijnlijk naar de vorm van het cijfer)

18

Chai

(Hebreeuws voor levend; de getalswaarde van de Hebreeuwse letters 'ch' en 'j' bedraagt 18. De letters van het Hebreeuwse alfabet duiden namelijk ook een getalswaarde aan)

19

Kuiperstraat

(vermoedelijke oorsprong: in de jaren tachtig van de vorige eeuw werden 19 homofielen gearresteerd in een huis op het Kuiperspad)

Nee Katrien

(klanknabootsing van negentien)

Goed Jontev

(afgeleid van het Hebreeuwse jom tov = goede feestdag; de getalswaarde van de Hebreeuwse lettercombinatie van de twee beginletters van jom tov bedraagt 19)

20

Twantsig

(klanknabootsing van twintig)

21

Sjeintje

(mooi meisje; een meisje van 21)

22

De Twee Zwaantjes

(naar de vorm van het cijfer)

23

Drie-in-de-Wind

(klanknabootsing van drieëntwintig)

24

Twee Dozijn

25

Heitje

(kwartje; afkomstig van de getalswaarde van de Hebreeuwse letter Hei, dwz. 5, hier dus 5 stuivers)

Hema

(waarschijnlijk verwijzing naar het toenmalige prijsniveau van de Hema)

26

Fles-in-de-Wind

(samenvoeging van de benaming voor het cijfer zes en de klanknabootsing van twintig)

34

Arme Man

(afgeleid van de getalswaarde van de Hebreeuwse letters 'd' en 'l', nl. 34; het Hebreeuwse woord 'dal' betekent arm)

De Schnorrer

(de bedelaar; zie boven)

35

Jiddisje Klole

(joodse vervloeking; het woord 'klole' is afkomstig van het Hebreeuwse 'kelala' wat vloek, verwensing betekent. Waarom het cijfer 35 als Jiddisje Klole werd benoemd, is niet bekend)

Schnorrers voor de Neie Sjoel op het Jonas Daniël Meijerplein, wachtend op het naar buiten komen van de bruiloftsgasten

(Uit: MEMORBOEK, platenatlas van het leven der joden in Nederland van de middeleeuwen tot 1940, door Mozes Heiman Gans; uitg. Bosch & Keuning, 1971)

36

Muzikanten van de Schouwburg

(waarschijnlijk een verwijzing naar het aantal muzikanten van de schouwburg)

38

Lacht-Ihr-Leit

(de getalswaarde van de Hebreeuwse letters 'l' en 'ch' bedraagt 38. Samenvoeging van beide letters leidt tot 'lach'. Via die samenvoeging kwam men op het woord lachen en op licht-ihr-leute, wat verbasterd werd tot licht-ihr-leit)

39

Makkes

(naar het Hebreeuwse makka, wat slag, klap betekent. De aanduiding van het cijfer 39 als makkes verwijst naar een bijbelse strafmaat van 39 stokslagen. Een andere verklaring is dat het cijfer 39 staat voor de getalswaarde van de Hebreeuwse lettercombinatie 'l' en 't', wat lat werd en dit woord werd geassocieerd met het Nederlandse lat, dat dan weer verband houdt met de klappen - de makkes - die men met een lat kan krijgen)

40

Fertig

(erotische toespeling)

Pferdeloch

(paardeanus; verbasterde klanknabootsing van veertig-veertsog-pfeertog, en zo: pferdeloch)

Paardetoges

(toges betekent achterwerk, naar het Hebreeuwse tachat = onder(ste), beneden. Hier gebruikt als verbasterde klanknabootsing van pfeertog)

42

Gretchen Gegl

(wellicht klanknabootsing van twee-en-veertig; niet bekend of deze aanduiding van het cijfer 42 naar iets of iemand verwijst)

44

Channeke

(naar het Hebreeuwse Chanoeka = Inwijdingsfeest. Op acht, achtereenvolgende avonden wordt ter herinnering aan de overwinning van de Maccabeeërs, die in het 163 voor de gewone jaartelling de Tempel ontteden van Hellinistische invloeden en als het ware opnieuw inwijdden, een achtarmige luchter - het 'channeke-ijzer', ook wel 'menoure' genoemd - ontstoken. Iedere avond een kaars meer, en in totaal zijn er voor dit feest 44 kaarsen nodig)

Zwee Pferde

(Pferde is een klanknabootsing van vier-veer;
twee maal een 4 dus)

CHANNOEKO-LICHTJES.

Ze zijn toch zoo aar - dig, die Chan - noe - ko -
Ze luis - te - ren toe, hoe we al - le - maal

licht - jes; Ze kij - ken ons aan, net als klei - ne ge -
zin - gen Van 't Chan-noe-ko-feest en van heel moo - ie

zicht - jes, Zoo vroe - lijk en blij. Zoo mooi, dat we
din - gen, En knik - ken er bij. Maar is het zoo

tel - kens er naar moe - ten kij - ken, Zoo licht, dat ze
laat, dat w'in bed zijn ge - kro - pen, Dan hou - den ze

haast wel op zon - ne - tjes lij - kent, Die vlam - me - tjes - rij.
ook niet hun oog - jes meer o - pen, Dan sla - pen ook zij.

(Uit: Joodsche Kinderliedjes, door Clara Pinkhof; 1918; heruitgegeven door Amphora Books, 1980)

45

Vijgenvreter

(waarschijnlijk klanknabootsing van vijf-en-veertig)

47

Zelik-ufs-'n-Pfeerd

(klanknabootsing van zeven-en-veert, zeven-und-pferd, en zo:
zelik-ufs-'n-pferd)

49

Mazzeltov

(gefeliciteerd, naar het Hebreeuwse mazzal tov = goed geluk; de
getalswaarde van de beginletters bedraagt 49)

50

Halve Meier

(meier is afkomstig van het Hebreeuwse woord 'mea', resp. het jiddisje woord 'meie', wat honderd betekent)

52

Beheime

(afgeleid van de Hebreeuwse letters 'b' en 'h', die als getalswaarde resp. 2 en 5 hebben)

55

De twee Bochels

(naar de vorm van het cijfer)

Gietje en Liepie

(verwijst naar een echtpaar dat de twee bochels werd genoemd)

(Uit: Officiële Katalogus 1983 voor munten en bankbiljetten van Nederland; uitgave Eminent Nederland)

58

Ach-wat-een-gein

(afgeleid van de getalswaarde
van de Hebreeuwse letters 'ch' en 'n', die 58 bedraagt.
Via 'ch' en 'n' kwam men op het woord gein)

60

Ik-zeg-het-toch

(klanknabootsing: van zestig-zestog, en zo: ik zeg 't toch)

66

Twee Flessen

Zwei Sjikses

(twee niet-joodse meisjes; tevens verbastering van
het Franse soixantesix)

69

Unte-wie-Obben

(van onderen en van boven gelijk. Het getal 69 kan ook
'op z'n kop' worden gelezen)

72

Een half gros

75

De Jubilaris

77

Wacht-es-eve

(klanknaboetsing)

78

De leerzen van Joune Kan

(verwijzing naar de laarzen van ene Joune Kan,
een man met enorm grote voeten)

85

Japie Schapendief

(verbasterde bijnaam van een destijds bekende joodse porder.
Waarom het cijfer 85 als Japie Schapendief te boek stond,
is niet bekend)

Wij worden elke ochtend in de donkere vroege wakker geschud door de knoestige stok van Japie Schapendief, die op de straatdeuren rommelebommelt.

'Opstaan, zes uur, over vijf minuten is 't half zeven.' (..)

Elke ochtend berooft deze goud-eerlijke man zijn medemensen van hun nachtrust, het enige, dat ze werkelijk bezitten en kunnen missen als brood.

Japie kent zijn klantjes. Hij weet wie snel ontwaakt, hij kent ook de moeilijke opstaanders. Hij is zonder genade.

Zijn klanten wreken zich met een scheldnaam. Eerst noemen ze hem 'Slapendief'. Maar die l slijt spoedig uit in de was en wordt een ch: Schapendief. (..)

Er wordt verteld, dat hij bij de Burgerlijke Stand staat ingeschreven als Jacob van Gelder. Hij is een buitenmannetje. Een achttien karaats medina-stamper. Hij knauwt zijn schaarse woordenschat met een boers accent, waarin de erwten heen en weer rollen en je het zand kunt horen meeknarsen.

Op zijn onvolwaardige beentjes roeit Japie zichzelf door het sombere leven. Behalve de last der jaren torst hij een ontelbaar aantal jassen en jasjes mee, die hij als een bizarre cocon van lappen en vodden, laag-op-laag, om zijn broze lijfje heeft gewikkeld. (..)

Hij lijdt aan een privé soort ischi-jas. De kinderen kennen deze lijfelijke begeerte van Japie. Zij bedelen bij omes en tantes oude jasjes. Voor Japie, voor hun vriendje.

'Japie, ik heb hier een oud jasje, maar ik denk, dat het je wel te groot zal zijn.'

'Een arrrm man past alles. Dank je wel jongetje.'

Japie bedelt niet. Hij informeert hoogstens of er nog ergens een oud colbertje in de weg hangt.

Zit Japie op een vrijdagmiddag op de stoep van de Nieuwe Synagoge. Gaat een man voorbij. Zegt Japie:

'Meneerrr, hebt U niet een oud jasje voorrr me?'

Zegt die man:

*'Zijn de jasjes die je aanhebt dan nog niet oud genoeg?'
In het huis waar Japie woont is de straatdeur zoek. In het trapgat
hangt een schommel van strotouw. Japie vindt het best, dat de
kinderen in zijn trap spelen. Op de deurlijst is een bordje gespij-
kerd:*

HIER PORDT MEN

Corrigeren de kinderen:

'Japie, port schrijf je met een t, niet met dt.'

'Waasj ich viel. Als mijn klanten maar wakker worden.'

(Uit: Hun lach klinkt van zo ver, door Meyer Sluyser, uitg. Het Parool/De Nieuwe Pers)

88

Rakketak

(klanknabootsing van acht-en-acht)

89

Bijna Oud

(het op één na hoogste nummer uit het kleinspel)

90

De Oude Man

Het kienen - ook wel lotto genoemd - was bij joden in het vooroorlogse Amsterdam een populair en levendig beoefend spelletje. Het aantrekkelijke van het spel lag vooral in het feit dat de 'oproeper' de kiennummers - 90 in totaal - niet bij getal noemde, maar aanduidde met humoristische, anecdotische en van vindingrijkheid getuigende benamingen ('codes') die in de loop der tijd in zwang waren geraakt. Van de spelers werd verwacht dat ze de afgeroepen benaming tot het betreffende kiennummer konden herleiden, wat niet altijd eenvoudig was omdat er aan het code-repertoire steeds nieuwe vondsten werden toegevoegd.

Die codes vonden hun oorsprong in klanknabootsing, of in woordspelingen, of in vrije associatie, of in verwijzingen naar bepaalde personen en gebeurtenissen, of waren gebaseerd op de getalswaarde van letters uit het Hebreeuwse alfabet. Voor sommige kiennummers bestonden meerdere benamingen.

In dit boekje *Ach wat een gein* (de aanduiding voor nr. 58 uit het kienspel) zijn de meest gangbare benamingen voor het merendeel van de kiennummers bijeengebracht en voor zover mogelijk van een toelichting voorzien.